

OBSAH:

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE:

Životné prostredie a verejné záujmy
Radovan Kazda

EKONOMIKA:

Prežije jednotná daň z pridanej hodnoty?
Jozef Kučerák

REGIONÁLNA POLITIKA:

Doma vpravo – v Bruseli vľavo?
Dušan Sloboda

SPOLOČNOSŤ:

Novelizácia šikanovania
Ondrej Dostál

GLOSA:

Diversity Story
Michal Novota, Peter Gonda

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A VEREJNÉ ZÁJMY Radovan Kazda

Ministerstvo pôdohospodárstva pripravilo návrh lesného zákona, ktorý obmedzuje podnikateľské slobody vlastníkov lesov. Ministerstvo životného prostredia redukovalo slovenským firmám kvóty na produkciu oxidu uhličitého, sokoliarom zakázalo chovať hybridné sokoly a lesníkom v Tatrách udržať hodnotu ich lesa chemickým postrekom. To je len zopár príkladov z ostatného obdobia, ktoré z dôvodu verejného záujmu o kvalitné životné prostredie spôsobili jednoznačné poškodenie práv vlastníkov.

Verejný záujem v ochrane životného prostredia (ŽP) je v súčasnosti spoločensky takmer všeobecne akceptovaným princípom i napriek tomu, že zahŕňa veľmi širokú a rôznorodú sadu záujmov. Najčastejšie ide o záujmy o ochranu tzv. mimoprodukčných ("netrhových") funkcií prírody. Verejný záujem o ochranu ŽP prenikol spoločenským vedomím do tej miery, že sa mnohokrát už vopred a bez zvažovania ignorujú akékoľvek pochybnosti nad jeho oprávnenosťou.

Vari najproblematickejším smerom sa uberá vnímanie mimoprodukčnej funkcie prírody, ktorá je údajne vzácna "sama pre seba". Má ísť ochranu tých živých zložiek prírody, ktoré sa "nemôžu brániť" voči ľudskej činnosti. Väčšinou sa hovorí o "právach" zvierat alebo o zachovaní biodiverzity. Je to však záujem s vnútorným protirečením. Žiadna zo zložiek ŽP nemôže mať právo, pretože nedisponuje takým vedomím, ktorému by bolo možné právo prisúdiť - s výnimkou ľudskej noosféry. Tento pohľad (tak typický pre mnohých environmentálnych aktivistov) vtlačá ľuďom pocit viny z vlastnej existencie, pocit, že človek je "omyl prírody" a "chyba vo vzorke početných prírodných druhov". "Práva zvierat" navrhovali radikálni ekológovia ustanoviť aj v európskej ústave. Aj vo výnimočnom prípade, akým je napríklad ochrana zvierat pred nešetrným zaobchádzaním (kde zdanlivo ide o práva zvierat), však ide najmä o zväzovanie jednotlivých aspektov morálky človeka.

Množstvo spoločenských sporov v ochrane ŽP vzniká pri presadzovaní verej-

ného záujmu o zdravé, celoplošné a všeobecne dostupné životné prostredie. Ak však napríklad vláda v záujme využívania "rekreačnej funkcie lesa" umožňuje ľuďom voľný vstup do prírody, obmedzuje pritom vlastníkov v užívaní ich vlastníctva bez toho, aby väčšinu nákladov na dosiahnutie týchto zámerov preniesla z poškodených vlastníkov na seba. To je navyše dosť kontraproduktívne konanie, ktoré spôsobuje majetkové i environmentálne škody, pretože nevyrovnané vzťahy medzi podnikateľmi, občanmi a regulujúcim štátnym aparátom vedú k demotivácii vlastníkov vychádzať v ústrety ochrane prírody, nehovoriac o tom, že človek, ktorý si nie je vedomý nákladov, ktoré s jeho

Schopnosť jasne identifikovaných vlastníkov nájsť hranicu svojich práv a dohodnúť sa dokáže vyriešiť väčšinu environmentálnych problémov súčasnosti.

pobytom v prírode súvisia, nespráva sa v prírode dostatočne zodpovedne. Vláda v tomto prípade zasahuje nadmerne a "ťarbavo", pretože dopyt po pohybe v prírode existuje a dokáže byť trhom zhodnotený. Tento mechanizmus by sa mal aspoň čiastočne preniesť do celého systému ochrany prírody.

Ideologicky najspornejšou mimoprodukčnou funkciou prírody je jej „environmentálna hodnota“, ktorá vedie k snahe vlády o zabránenie poškodenia "environmentálne cenných" častí prírody vlastníckymi, ktorí by túto funkciu nepovažovali za hodnotnejšiu než jej "trhové" využitie – napríklad, ak sa podnikateľ rozhodne ťažiť nerast na unikátnom tatranskom končiari. Problém by asi nebol tak ťažko riešiteľný, ak by naša spo-

ločnosť disponovala oveľa liberálnejším trhovým prostredím s dobrou vymožiteľnosťou práva a s existenciou jasne identifikovaných vlastníckych vzťahov. V takýchto podmienkach by sa totiž "environmentálna hodnota" územia aspoň približovala k trhovej hodnote nerastu, keďže náklady na ťažbu – akokoľvek zvláštne nám to pripadá – sa zvyšujú i nesúhlasom poškodených okolitých vlastníkov (napríklad s hlučnosťou z ťažby a s prejazdami ťažkých mechanizmov), ale i tlakom "environmentálne citiacej" verejnosti.

Problém je v tom, že Slovensko nedisponuje takýmto legislatívnym prostredím, ale práve naopak: nízka vymáhateľnosť práva, stále vysokou korupciou a často sporným rozhodovaním súdov v prípade presadzovania vlastníckych práv. Tie, navyše, nie sú dostatočne identifikované, keďže štát vlastní všetky vody, ovzdušie, nerastné bohatstvo, veľkú časť pôdy i lesov – príznačne práve tie zložky prírody, ktoré sú environmentálne najohrozenejšie. Štát nie je prirodzeným vlastníkom a vládni úradníci, ktorí simulujú vlastníkov, nemôžu mať k zvereným statkom prirodzený vzťah. Paradoxne sme tak odkázaní na rozrastanie bludného kruhu štátneho dirigizmu, v ktorom štát musí kontrolovať štát.

Ochrana životného prostredia by preto nemala ležať na presadzovaní nejasných a často sporných údajných verejných záujmov, ale najmä v posilovaní tradičných spoločenských vzťahov: liberalizácie obchodu a podnikania a v posilovaní súkromného vlastníctva, vrátane práva a vymáhania práva tých, ktorí sú reálne poškodení environmentálne nepriaznivými vedľajšími účinkami podnikania.

To neznamená zrušenie úlohy štátu v ochrane životného prostredia, ale jej zefektívnenie a zmenu priorit environmentálnej politiky. Schopnosť jasne identifikovaných vlastníkov nájsť hranicu svojich práv a dohodnúť sa totiž dokáže vyriešiť väčšinu environmentálnych problémov súčasnosti.

Autor je analytik KI

PREŽIJE JEDNOTNÁ DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY? Jozef Kučerák

Jednotnou daňou z pridanej hodnoty ubudla účtovná a kontrolná byrokracia, špekulácie o možnostiach použitia výhodnejších sadziieb, tisíce hodín daňového a finančného poradenstva, zaťažujúceho náklady podnikateľov, vytratil sa aj možnosti daňových podvodov. Rozšíril sa časový priestor na podnikanie a čo je najdôležitejšie, daň sa stala neutrálnou a zároveň nedeformovanou informáciou pre správanie výrobcov i spotrebiteľov. Hlasy, volajúce znovu po jej diferenciacii, však neutíchajú. Ak im vláda, resp. parlament podľahnú, tak jednotná daň sa stane len krátkodobou svetlou epizódou na ceste návratu k paternalistickému štátu.

Námietky voči jednotnej dani sú rôzne. Najprv možno spomenúť tie, čo majú korporatívny základ. Vychádzajú z predpokladu, že kúpna sila obyvateľov je veľmi nízka a vysoká daň vedie potom k zruinovaniu tuzemskej výroby. Známe sú napríklad vyjadrenia zástupcov pivovarníctva, priemyslu, stavebníctva, poľnohospodárstva alebo potravinárskeho priemyslu. Motív je zrejмый: ide o snahu získať vyššiu ziskovosť a výhodnejšie postavenie na trhu oproti iným, najmä zahraničným výrobcom a to nie vlastným úsilím, ale pomocou regulačných zásahov štátu. Napriek tomu, že tieto záujmy sa navonok stotožňujú s celospoločenským záujmom, pričom sa ešte exponujú hrozbou zvýšenia nezamestnanosti, v konečnom dôsledku by ich realizácia viedla k nutnosti zvýšiť iné dane spotrebiteľskej verejnosti, hoci tá, paradoxne, často podporuje utilitárne snahy výrobcov po účelovom zvýhodnení dane. Uzavretý okruh vzťahov je jednoduchý: znížením DPH sa síce môže zvýšiť celkový objem nákupu daňovo zvýhodnenej komodity a možno aj objem DPH za túto komoditu, no pri určitom objeme kúpyschopného dopytu obyvateľov sa celkový objem DPH za všetky komodity, ktorý plynie do štátneho rozpočtu, zníži oproti stavu pred znížením tejto dane. Vláda má preto, ceteris paribus, len jednu možnosť - zvýšiť iné dane a viac zaťažiť všetkých spotrebiteľov. Zásadnou námietkou voči zvýhodneniu daňových sadziieb pre určitých výrobcov sú však princípy otvorenej trhovej ekonomiky: *v podmienkach súťaživosti a rovnakých pravidiel podnikania nesmie byť štátnymi reguláciami a zákonom trvalo zvýhodnený žiadny výrobca*. Každé zvýhodnenie vedie k retardácii výrobcov alebo celých odvetví, k nutnosti ďalších opatrení, ktorými sa naprávajú a prehlbujú predchádzajúce opatrenia a do ktorých sa štát stále viac a viac „zamotáva“, pričom to nakoniec zaplatí daňový poplatník.

Sofistikovanejšie námietky voči jednotnej DPH pochádzajú z kruhov, ktoré vystupujú z pozície obhajcov kultúrnosti národa. Jednotnú daň na potraviny, priemyslový tovar ako aj na knihy, noviny, kultúrne statky považujú nielen za necitlivosť vlády či parlamentu ku kultúre, ale aj za vážnu prekážku zvyšovania kultúrnej úrovne spoločnosti. V produktoch a službách, s ktorými prichádzajú na trh, nevidia význam pre kúpyschopný dopyt konkrétnych jednotlivcov,

ale im prisudzujú abstraktný celospoločenský zmysel, považujú ich za služby pre spoločnosť. *Spoločnosť však nie je organizácia. Nemá konkrétne ciele v akejkolvek oblasti života a preto ani nemôže viesť občanov k nejakej štruktúre spotreby*. A nie je ani dôvod, aby tak robila vláda, nech by takéto požiadavky zneli akoľkoľvek vznešene. Nahradzovala by tým, samozrejme bezvýsledne, individuálne znalosti, záujmy a preferencie miliónov ľudí. Napriek tomu sa neustále stretávame s požiadavkami, aby vláda nízkymi cenami (v našom prípade zníženou sadzbou DPH) umožnila „masovejší“ prístup občanov k novinám, knihám, divadlám, k stánkom umenia, pretože tu ide o „celospoločenský význam“. Presadzovanie kultúrnych statkov v takomto poňatí má však dve zaujímavé stránky. Po prvé, kultúrna obec, zdôrazňujúca potrebu zvýhodnenia cien kultúrnych statkov, nepriamo tým žiada, aby všetci občania, aj tí, čo majú iné preferencie (a nemožno tvrdiť, že nekultúrne), priniesli obeť v podobe vyšších daní. Pritom samotní poskytovatelia kultúrnych služieb na jednej strane sú málokedy ochotní obetovať časť svojho životného štandardu v záujme zlacnenia kultúrnych služieb, aj keď

Konzervatívny prístup bude vždy inklinovať k jednote pravidiel, ktoré vytvárajú viac priestoru pre iniciatívu ľudí a oslabujú možnosti zásahov štátu do individuálnych záujmov a preferencií.

na strane druhej vysoko vyzdvihujú ich význam pre celú spoločnosť. A po druhé, kultúrna obec obvykle vyslovuje požiadavky na zvýhodnenie práve tých materiálnych podmienok, v ktorých pôsobí a dokonca ich stotožňuje s „kultúrnou vyspelosťou“ národa. Odmietá ale vidieť, že kultúrnosť národa je podstatne širší jav, než napríklad veľkosť divadelnej budovy v hlavnom meste alebo objem peňazí, pridelených na umenie. *Snahy poskytovateľov kultúrnych statkov a služieb po znížení dane majú rovnako lobistický charakter ako snahy ktorýchkoľvek iných producentov, aj keď sa prejavujú kultivovanejšie a navonok presvedčivejšie spôsobom*.

Vážnym odporcom jednotnej dane a vôbec rovnakých pravidiel v ekonomike, sú ľavicovo orientované strany a hnutia. Od štátu požadujú, aby diferencovanými zásahmi do ekonomiky zabezpečil „sociálnu spravodlivosť“, aby „živelne a nehumánne pôsobiacu neviditeľnú ruku trhu“ nahradil „sociálne a ekologicky orientovanou ekonomikou“, aby zákonným spôsobom zaručil plnú zamestnanosť alebo právo na primeraný materiálny štandard. Žiaľ, tieto pojmy sa napriek svojej imaginárnosti stali natoľko

príťažlivými, že si ich v menšej či väčšej miere osvojili aj súčasné spoločnosti. Dôkazom toho je aj agenda prehlbujúcej sa EÚ. Výsledkom je spomalenie ekonomického vývoja, stagnácia životného štandardu občanov alebo jeho udržovanie na účet budúcich generácií. Politika štátov, aj keď sa chce občas vymaniť z tejto situácie, dostáva sa do bludného kruhu: neustále vznikajúce ekonomické a sociálne problémy rieši, no neúspešne, ďalšími sociálnymi opatreniami a zásahmi do trhového prostredia.

Sociálna spravodlivosť je v otvorenej spoločnosti politický nezmysel. Keďže vzťahy ľudí majú stále širší a vzdialenejší dosah, nedá sa požadovať od jednotlivcov akási nedefinovateľná sociálna spravodlivosť a toľko nie pripisovať spoločnosti povinnosť uspokojovať požiadavky po „sociálnej spravodlivosti“. Naopak, čím viac sa pod heslom sociálnej spravodlivosti presadzuje zodpovednosť celej spoločnosti za „spravodlivé“ postavenie jednotlivcov, tým viac sa oslabujú vzťahy individuálneho správania, zodpovednosti a spravodlivosti tam, kde tradične existovali a kde sú zárukou zdravej spoločnosti – v rodinách a malých komunitách.

Snaha do daňovej diferenciacii vyplýva tiež z predstavy, že samotný trh vedie k nespravodlivosti a že ho preto treba „vylepšovať“ napríklad zvýhodnenou DPH pre niektoré komodity. Trhové vzťahy, ako prejav úsilia jednotlivcov využiť vo vlastnom záujme svoje schopnosti tým, že sa stanú užitočnými pre iných, neobsahuje však v sebe žiadne morálne kritériá a ciele. Jediným morálnym kritériom pre jednotlivca je dodržovanie dohodnutých pravidiel v trhovom prostredí. Preto vo výsledkoch trhového procesu nie je možné hľadať spravodlivosť či nespravodlivosť. Žiadny jednotlivec, dodržiavajúci dohodnuté normy správania, nie je a ani nemôže byť zodpovedný za podiel na trhu, ktorý dostal iný, obvykle jemu vzdialený jednotlivec alebo skupina ľudí. A žiadny podiel nemôže vopred určiť ani vláda a nie je zaň zodpovedná ani celá spoločnosť. Samozrejme, tým sa nevyklučuje možnosť a aj potreba primeranej starostlivosti o základné minimum občanov v núdzi bez vlastného zavinenia, a to mimo trhu, nie však zásahmi do trhu.

Úvahy o jednotnej alebo diferencovanej dani z pridanej hodnoty nie sú teda iba nevýznamnou čiastkovou, odbornou-technickou stránkou politiky štátu, ale súčasťou zásadne odlišných pohľadov na spoločnosť a funkcie štátu, na práva a slobody občanov. Konzervatívnejší prístup bude vždy inklinovať k jednote pravidiel, ktoré vytvárajú viac priestoru pre iniciatívu ľudí a oslabujú možnosti zásahov štátu do individuálnych záujmov a preferencií. To je dôvod, pre ktorý by sa nemalo podľahnúť snahám diferencovať daň z pridanej hodnoty.

Autor je ekonóm, podpredseda vlády SR pre ekonomiku v rokoch 1990 – 1991

DOMA VPRAVO – V BRUSELI VĽAVO? Dušan Sloboda

Vstup Slovenska do Európskej únie (EÚ) bol okrem iného na základe predchádzajúcich niekoľkoročných negociácií podmienený i faktom, že Slovensko sa zaviazalo prevziať a implementovať na svojom území regionálnu politiku EÚ. Keďže v EÚ sa praktizuje viacročné rozpočtovanie, Slovensko pristúpilo do programovacieho obdobia 2000–2006 v jeho priebehu.

Pred schválením finančného rámca EÚ na roky 2007 až 2013 sa chce Európska komisia (EK) s členskými krajinami dohodnúť na tom, ako skrz regionálnu politiku po roku 2007 stroviť ročne tretinu výdavkovej časti eurorozpočtu, čo sa v súčasnosti rovná vyše 30 miliárd eur. Základné črty návrhu, ktorý EK predstavila vo februári 2004, nás presviedčali, že ide len o ďalšiu reformu bez obsahu. Následne vyprodukovali eurobyrokrati i návrhy nových nariadení, ktorými má oná reforma vojsť do života. O podobe redistribúcie eurofondov v ďalšej sedemročnici sa už dlhodobo diskutuje a rozhodovať sa o nej bude už tento rok. V nadväznosti na Zmluvu z Nice sa stanovisko k nej prijme na úrovni vlád členských štátov v rámci Rady ministrov jednomyselne. Čo bude presadzovať Slovensko? Máme svoj názor?

V januári 2004 schválila vláda SR svoju pozíciu k budúcnosti regionálnej politiky EÚ. Deklarované priority nevelmi vybočujú z mainstreamu stanovísk už prezentova-

ných vládami ďalších členských krajín. Názory z radu tých „odvážnejších“ sú formulované len veľmi „diplomaticky“, keďže ich podľa vládnej pozície len „*nechávame na zväzovanie členských štátov*“. Spomedzi nich spomeňme požiadavku, aby podporu získavali zo zdrojov EÚ regióny len tých členských krajín, ktorých HDP na obyvateľa meraného v parite kúpnej sily nedosahuje 100 percent priemeru HDP EÚ-25. Takýmto riešením by sa totiž logicky znížila recyklácia zdrojov medzi rozvinutejšími krajinami navzájom, pričom príspevky členských štátov do rozpočtu EÚ pre regionálnu politiku by sa nemuseli zvyšovať.

V znižovaní verejných výdavkov sa naša vláda s nálepkou stredopravicovosti deklaratívne vyžíva dlhodobo. Podľa zmienenej pozície sa ešte minulý rok nazdávala, že „*zvyšovanie limitu na financovanie štrukturálnych operácií...nie je nevyhnutné*“. Tento rok je už všetko inak. Podľa ministra zahraničných vecí Eduarda Kukana, je podpora regionálnej politiky EÚ najdôležitejšou prioritou. Slovensko vraj tiež primárne podporuje alokáciu čo najväčšieho objemu zdrojov pre eurofondy. Zrejme ako nepodstatná sa berie nielen spomínaná pozícia SR z minulého roka, ale i stanovisko k návrhom nových nariadení EK viažucich sa k štrukturálnym fondom, ktoré bude vláda čoskoro prerokovávať. I z jeho textu

vyplýva, že nový systém bruselskej podpory rozvoja regiónov bude opäť nielen dokonale neprehľadný, ale i administratívne náročnejší, čo sa odrazí v ďalšom nábere euroúradníkov na príslušné orgány štátnej správy.

Prístup k regionálnemu rozvoju, ktorý neúspešne už tri desaťročia razí i EÚ, sa ideologicky odvíja od keynesiánskych a (post-) marxistických teórií. Tie za príčinu regionálnych nerovností považujú živelný charakter kapitalizmu, zdôrazňujúc ním vyvolanú sociálnu nespravodlivosť a súvisiacu sociálnu nestabilitu, koncentrovanú v „problémových“ regiónoch. Prívrženci tohto smeru sú presvedčení, že bez zásahov štátu by prevládali tendencie smerujúce k zväčšovaniu (prehľbovaniu) rozdielov, ktoré by následne existovali dlhodobo či trvalo. Na báze tohto prístupu sa vyvinula a dodnes existuje i regionálna politika EÚ vo forme redistribučnej stratégie. Jedinou ozajstnou pravivou pozíciou k takejto politike by mala byť požiadavka jej okamžitého zrušenia. Alebo, ak sa naša dnešná „moderná pravica“ už natoľko vykorenila z pôvodných princípov, patrilo by sa i v Bruseli aspoň dôrazne žiadať redukcii eurofondov minimálne v podobe znižovania výdavkov. Teda tak, ako to doma aspoň hlása...

Autor je analytik KI

NOVELIZÁCIA ŠIKANOVANIA Ondrej Dostál

Ministerstvo zdravotníctva SR pripravilo návrh novely zákona č. 377/2004 o ochrane nefajčiarov. Hoci je zákon účinný iba od júla minulého roku, novelizovať by v ňom určite bolo čo. Chyba je len v tom, že predložený návrh novely žiadny z problematických aspektov zákona nerieši. Práve naopak, podobu zákona ešte viac zhoršuje.

Otáznik visí už nad samotnou potrebou takéhoto zákona. Prečo má existovať protifajčiarsky zákon, keď neexistuje protialkoholový zákon, či zákon proti konzumácii udenín? Prečo štát prostredníctvom špeciálneho zákona zasahuje proti jednému zo starodávnych ľudských zlozvykov, a nie aj proti ďalším?

Jeden legitímne vyzerajúci dôvod by sa našiel. Je ním ochrana nefajčiarov pred účinkami pasívneho fajčenia, ktorému sú vystavovaní zo strany fajčiarov. Keď sa niekto pri susednom stole napcháva masným údeným bôčikom alebo obracia do seba jeden pohárik slivovice za druhým, vaše zdravie tým nijako nemôže poškodiť. Na rozdiel človeka, ktorý pri susednom stole fajčí.

Problémom je, že obsah zákona viac zodpovedá jeho vžitému neoficiálnemu označeniu (protifajčiarsky zákon) než oficiálnemu názvu (zákon o ochrane nefajčiarov). Je to oveľa viac zákon o šikanovaní fajčiarov než o ochrane nefajčiarov. Čo spoločné

s ochranou nefajčiarov má až smiešne detailná špecifikácia varovných nápisov na krabičkách cigariet, či zúženie okruhu miest, kde si možno tabakové výrobky kúpiť? V týchto prípadoch ide o číry prejav nemiestnej snahy štátu „*vychovávať*“ fajčiarov a strpčovať im život.

S ochranou nefajčiarov majú reálny súvis len tie ustanovenia zákona, ktoré vymedzujú miesta, kde je fajčenie zakázané. A len tak mimochodom, tejto záležitosti sa týkajú iba dva zo štrnástich paragrafov zákona. Na niektorých miestach zákon zakazuje fajčiť úplne, na iných povoľuje fajčenie iba vo vyhradených fajčiarniach. Do druhej skupiny patria zdravotnícke zariadenia, vysoké školy, študentské domovy, zariadenia sociálnych služieb, kultúrne zariadenia a uzavreté športové zariadenia. Navrhovaná novela chce zrušiť aj tieto výnimky a na všetkých spomínaných miestach zakázať fajčenie úplne. Pýtate sa ako prispieva k ochrane nefajčiarov zrušenie miestností vyhradených na fajčenie? Odpoveď znie: tak ako väčšina celého protifajčiarskeho zákona. Teda nijako. Ide len o prehĺbenie miery šikanovania fajčiarov. Nič viac.

Rovnako pomýlenú logiku odráža aj zámer pritvrdiť zákaz fajčenia v reštauráciách a baroch. Podľa dnes platného znenia zákona sa zákaz fajčenia nevzťahuje na tie

zariadenia spoločného stravovania, ktoré majú „*oddelenú časť pre fajčiarov*“. Podľa navrhovanej novely by malo ísť o „*stavebné oddelenú časť pre fajčiarov*“, ktorá „*nesmie byť umiestnená tak, aby ňou museli prechádzať hostia a nesmú sa v nej konzumovať jedlo a nápoje*“. Ako prispieva k ochrane zdravia nefajčiarov, keď fajčiari pri fajčení nemôžu konzumovať jedlo a nápoje? Už ani nehovoriac o tom, že si dosť ťažko predstaviť vlastníka reštaurácie, ktorý by vyhradil časť svojich priestorov pre zákazníkov, ktorí nebudú nič jesť, ani piť, iba fajčiť cigarety. Navyše cigarety, ktoré im (podľa navrhovanej novely) dokonca už dotyčná reštaurácia ani nebude môcť predať. Ide o faktický zákaz fajčenia v reštauráciách zahalený do pokryteckého hávu nesplniteľnej podmienky.

Chrániť zdravie nefajčiarov je iste chválhodný cieľ. Ak sa však má naplňať prostredníctvom štátom vynucovaného zasahovania do práv a slobôd občanov, je potrebné neustále si klást otázku, či spôsob naplňania tohto zámeru a realizovaná miera tohto zasahovania sú primerané účelu. Dôvodová správa návrhu novely deklaruje zámer zmeniť súčasný právny stav v oblasti ochrany práv nefajčiarov. Obsah novely je však snahou ešte viac obmedziť práva fajčiarov a vystaviť ich ešte väčšiemu šikanovaniu.

Autor je riaditeľ KI

DIVERSITY STORY Michal Novota, Peter Gonda

Americký sen je snom o rôznosti. Trinásť amerických kolónií v roku 1776 tvorilo trinásť najrôznejších spoločností. Katolík Patrick McKay z Marylandu a metodista John Mason z Virgínie si mohli spoločne sadnúť na whisky v Red Fox Inn a od srdca zareptať na vysoké anglické dane a štátne náboženstvo. Americká republika devätnásteho a dvadsiateho storočia bola taviacim kotlom najrôznejších národov a národností, túžiacich po príležitosti slobodne hľadať svoje šťastie. Nečudo, že si otcovia zakladatelia, matky zakladateľky a ich deti dali vyraziť na mince „v rôznosti je jednota“.

Aká je teda americká diverzita na prahu 21. storočia? Niečo zostalo po starom. Pokoj a noblesa Nového Anglicka sa stále miesi s dravosťou stále menej „divokého“ západu. Anonymita New Yorku sa strieda s všadeprítomným usmievaným „Hi“ na prašných chodníkoch Skalnatých hôr.

Pokojné mestočko o veľkosti Bratislavy na stredozápade Spojených štátov, môže so svojimi 443 kostolmi zahanbiť aj sakrálnymi stavbami preplnený Rím. O to viac šokuje miera rozvodovosti, ktorá v ňom prekračuje neuveriteľných 70 percent. Vidieť katolícky kostol vedľa protestantského na každom rohu tu však nie je výnimkou, rovnako ako množstvo afro-amerických, hispánskych a indiánskych obyvateľov pokojne spolunažívajúcich v jednej komunite s potomkami anglosaských prisťahovalcov.

Diverzita však má aj novú, viac paradoxnú tvár, pod ktorou sa skrýva dobre známa lebka sociálneho inžiniera. Diverzita funguje aj po prekročení miestnej mutácie sociálneho úradu. Sociálne inžinierstvo však nepustí. Za všetkým, čo funguje, hľadá zradu. Zvlášť keď sa drží štedrosti daňových poplatníkov ako kliešť. Prečo teda nevymyslieť nejakú „diversity coalition“, v ktorej si nájdú miesto všetci bieli, čierni, žltí, červení, ružoví... nakoniec na farbe nezáleží. „Záleží“ na prostriedkoch. Úrad pripravil spoločné posedenia pre svojich rôznorodých zamestnancov a vydal „kuchársku knihu“ s receptami na jedlá rôznych kultúr.

Iste, je to milé a ušľachtilé. Nezodpovedanou otázkou zostáva, či by si niečo chutné navarili aj daňoví poplatníci, keby zistili ako s ich peniazmi šafári miestna vláda. Možno by skôr uvarili miestnu vládu... Podstatné je, že ani takéto sociálne inžinierstvo nespochybňuje dedičstvo „zakladateľov“: odmeňovanie snaživých a trestanie lenivých. Takto navarená diverzita chutí lepšie. Dobrú chuť.

Peter Gonda je analytik KI, Michal Novota je spolupracovník KI

UDIALO SA:

1) Dňa 7. februára 2005 usporiadal Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika v spolupráci s Výberovým vzdelávacím spolkom v Bratislave konzervatívny klub na tému „Nový Trestný zákon – o čom sa najviac diskutuje“, na ktorom sa hovorilo o dvoch témach: o tzv. Osvienčimskej lži a o trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb. S predkladateľom zákona, ministrom spravodlivosti Danielom Lipšicom, diskutovali Peter Osuský, podpredseda Občianskej konzervatívnej strany, Peter Weiss, vysokoškolský pedagóg a Darina Michalková, podpredsedníčka Slovenskej advokátskej komory.

2) Dňa 23. februára, v predvečer návštevy prezidenta USA G. W. Busha na Slovensku, sme spustili do prevádzky anglickú verziu internetovej stránky KI. Jej adresa je: www.institute.sk.

3) Vo februári 2005 publikovali v mienkotvorných médiách svoje texty analytik KI Radovan Kazda a spolupracovníci KI Silvester Bizoň a Jaroslav Daniška.

4) V polovici februára 2005 odcestoval analytik KI Peter Gonda spolu so spolupracovníkom KI Michalom Novotom na šesťtýždňovú pracovnú cestu do USA. Prvá časť pobytu sa realizuje na základe pozvania Jasona Turnera z Heritage Foundation a je venovaná štúdiu sociálnej

reformy v USA. Postupne navštevujú Washington D.C., New York, Wisconsin a Colorado. Druhá časť pobytu sa zameriava na rozvoj spolupráce KI s americkými konzervatívnymi think-tankami a autoritami v oblasti konzervatívneho myslenia a v USA.

PRIPRAVUJEME

V dňoch 19. - 20. apríla 2005 sa v Ružomberku uskutoční konferencia „ENVIRONMENTÁLNA POLITIKA v SR: Možnosti zvyšovania transparentnosti a efektivity manažmentu ochrany životného prostredia“, ktorej cieľom je prostredníctvom diskusie nezávislých analytikov, environmentálnych aktivistov, podnikateľov a ďalších odborníkov a autorít v oblasti environmentálnej politiky prispieť k otvoreniu rozsiahlej spoločenskej diskusie na tému transparentnosti výkonu environmentálnej politiky v SR a k položeniu systémových základov pre jej riešenie.

ŠTÚDIA ŽUPNÝ VARIANT 2005

Dušan Sloboda a Ondrej Dostál pripravili štúdiu Župný variant 2005 – Návrh na zmenu územného členenia SR. Návrh KI obsahuje územné vymedzenie 16 žúp, zdôvodnenie navrhovaného územného členenia a postup krokov, ktoré je potrebné realizovať, aby v novembri 2005 mohli byť zvolené župné zastupiteľstvá 16 žúp. Súčasťou návrhu je aj podrobné popísanie obsahu zákona o zmene územného členenia (župný zákon), ktorý je toho základným predpokladom. Navrhovaný

župný zákon obsahuje novelu zákona o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch), zákona o voľbách do orgánov samosprávy vyšších územných celkov a zákona o územnom a správnom usporiadaní.

Štúdia je v elektronickej podobe k dispozícii na webstránke KI www.konzervativizmus.sk. Ak máte záujem finančne podporiť vydanie tejto publikácie v printovej podobe, kontaktujte nás.

KONZERVATÍVNY
INŠTITÚT
M. R. ŠTEFÁNIKA
M. R. ŠTEFANIK
CONSERVATIVE
INSTITUTE